

RAIMONDA SIMANAITIENĖ

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva
Vytautas Magnus University, Lithuania

STIKLO DAILININKĖS SIGITOS GRABLIAUSKAITĖS KŪRYBOS TEMŲ IR MENINĖS RAIŠKOS YPATUMAI

The Features of Creation
of Glass-artist Sigita Grabliauskaitė:
Themes and Artistic Expression

SUMMARY

Glass artist Sigita Grabliauskaitė is known as a longtime lecturer of Arts and education faculty of University of Applied Sciences (Kauno Kolegija), also a participant of numerous exhibitions in Lithuania and abroad. The artist mainly creates exhibition works from which the most notable are series of plaques and sculptures, portraying close people and artists. Another developed themes revolve around womanhood, nature and animals. However, to capture the before mentioned classic themes, the artist uses personal outlook, original aspects, associations and symbols. Especial knowledge of materials and techniques facilitates the shaping of intriguing art work forms, which create highly suggestive and esthetic plasticity in author's creation.

SANTRAUKA

Stiklo dailininkė Sigita Grabliauskaitė yra žinoma kaip ilgametė Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakulteto dėstytoja, daugelio parodų Lietuvoje ir užsienyje dalyvė. Menininkė daugiausia kuria parodinius darbus, iš kurių išsiskiria plokščių ir skulptūrų serijos, vaizduojančios artimus žmones, dailininkus. Plėtojama moters tema, mėgstami gamtos, gyvūnų siužetai. Tačiau šioms klasikinėms, mene gana dažnai pasitaikančioms temoms įamžinti pasitelkiamas asmeninis požiūris, pasirenkami originalūs aspektai, asociacijų ir simbolių kalba. Intriguojančioms S. Grabliauskaitės kūrinii formoms skleisti padeda ypatingas medžiagiškumo ir technikų išmanymas, išryškinantis autorės stiklo darbų plastikos įtaigumą ir estetiką.

RAKTAŽODŽIAI: Sigita Grabliauskaitė, stiklas, tema, meninė raiška.

KEY WORDS: Sigita Grabliauskaitė, glass, theme, artistic expression.

IVADAS

Sigitos Grabliauskaitės apsisprendimas susieti savo gyvenimą su daile užgimė dar vaikystėje: 1974 m. būsima menininkė pradėjo mokytis vaikų dailės mokykloje Marijampolėje, mieste, kuriame gimė ir užaugo. Nuo to laiko atsirado ir rimtesnis susidomėjimas menu, siekis nuodugniau gilintis į šią sritį. 1980 m. Sigita atvyko gyventi į Kauną, nes įstojo į tuometinio Valstybinio dailės instituto Kauno skyrių¹. Egzaminų metu praėjusi nemažą atranką ji pateko į ką tik įsteigtą meninio stiklo specialybę. Institute menininkei dėstė vieni iš stiklo specialybės pradininkų – Alfonsas Binkis ir Vytautas Janulionis. Pasak dailininkės, penkeri studijų metai prabėgo akimirksniu, o stiklas tiesiog užbūrė jaunąją kūrėją. Net ir šiandien, kalbėdama apie daugybę įgyvendintų darbų, stiklininkė savo kūrybinę medžiagą apibūdina kaip itin mylimą, bet sunkiai nuspėjamą: „stiklas skaidrus – kaip oras, vanduo ar ledas... Jis kalbantis. Tai – sužavinti medžiaga, kurią išbandęs, negali sustoti, negali jos užmiršti... Nors kuriant iš stiklo sukaupta turtinga patirtis, vis dėlto iki galo nesu jo ištyrinėjusi...“ (Ižganaitytė 2016). Stiklo kūrinio idėja iš esmės priklauso ne tik nuo laiko aktualijų ar menininko pasaulėžiūros, bet ir nuo medžiagiškumo, technologijų įvaldymo. „Tad nors realizuodama sumanytą idėją, savo viziją pirmiausia perteikiu eskizuose, toliau laukia netikėtumai: ypač jaudina tas momentas, kai kūrinį užbaigti atiduodu niekada iki galo nenuspėjamai karščio

stichijai. Jos paveiktas darbas gali ir netapti analogu įsivaizduotam“, – teigia menininkė².

Baigusi studijas 1985 m., S. Grabliauskaitė pradėjo dirbti Kauno meno mokyklos tradicijas paveldėjusiame ir net sovietmečiu ypatinga kūrybine aura garsėjusiame Stepo Žuko taikomosios dailės technikumė (Draugelienė 2003: 130). Tam tikrą laiką čia jos kolege buvo Lietuvos stiklo meno patriarcho Stasio Ušinsko sesuo, taip pat stiklininkė Filomena Ušinskaitė, iš kurios jauna menininkė perėmė studiją³. Ilgainiui technikumui pamažu keičiant savo institucinį statusą ir galiausiai tapus Kauno kolegijos Menų ir ugdymo fakultetu, S. Grabliauskaitė čia visą laiką išliko pagrindine stiklo disciplinų dėstytoja. Būdama itin atsidavusi pedagogikai, menininkė vis dėlto niekuomet neužmiršo asmeninės kūrybos: per gana ilgą, trisdešimties metų laikotarpį įgyvendino nemažai originalių sumanymų, surengė daugybę personalinių parodų, dalyvavo įvairiuose tarptautiniuose projektuose. Ir nors stiklo kūrėja yra ne kartą pristatyta populiarioje spaudoje, tačiau jos darbai menotyrimu požiūriu beveik neanalizuoti. Tad šio straipsnio tikslas yra nuosekliai išnagrinėti S. Grabliauskaitės kūrybą, išsamiai aptariant jos darbų rūšis, tematiką ir plastinius raiškos bruožus. Menininkės raišką siekiama tyrinėti taikant chronologinį ir tipologinį metodus, remiantis interviu su autore, atliekant naratyvinę, formaliąją bei stilistinę jos kūrinių analizę.

KŪRYBINIO KELIO PRADŽIA

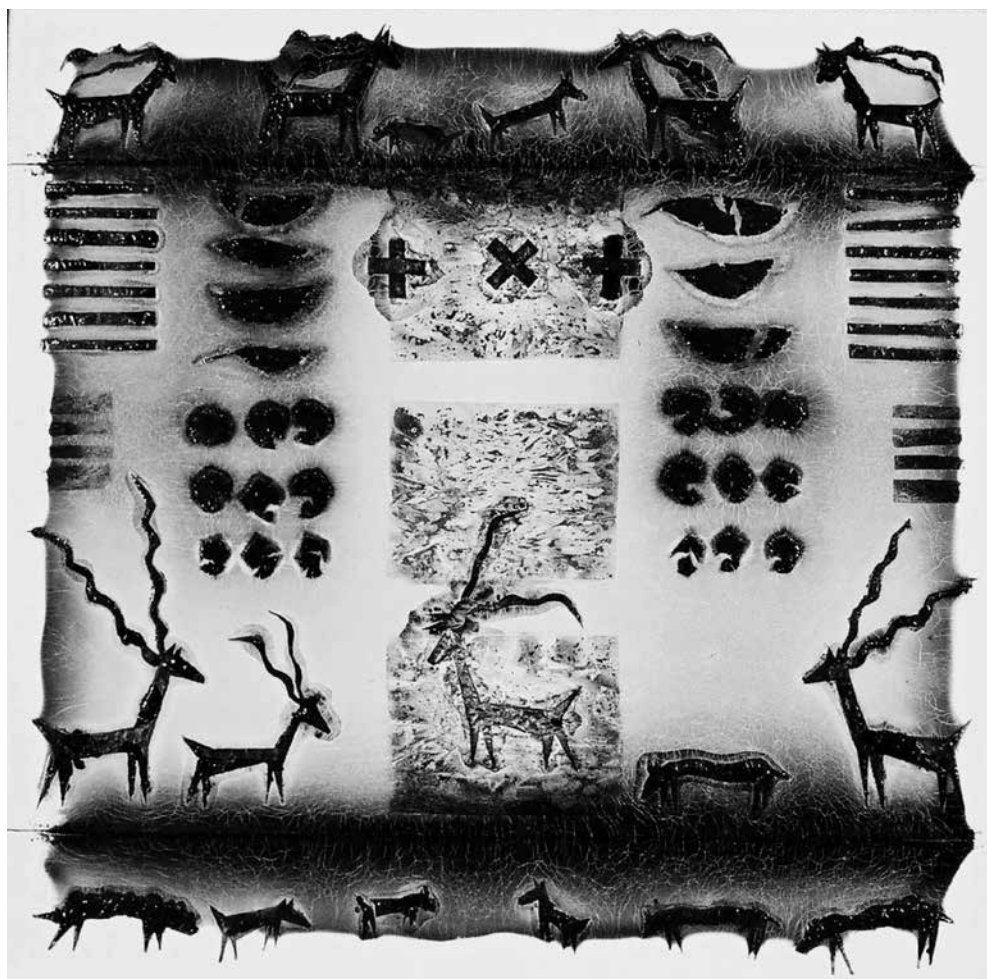
Dailininkės kūryba visuomet buvo grindžiama meninių interesų kaita, skirtingų išraiškos priemonių bei technikų prioritetais. XX a. devintajame–dešimtajame dešimtmečiais, kai Sigita tik įsiliejo į dailės gyvenimą, lietuvių stiklininkystė laikyta jauna meno šaka⁴, o mūsų pradedantieji stiklo autoriai sekė minimalistiniais čekų, slovakų ir estų eksperimentais (Simanaitienė 2018: 111). Antifunkcionalūs, skaidrūs, geometrinių formų objektai tapo parodų naujovėmis, įkūnijusiomis skulptūrinio stiklo krypties atsiradimą Lietuvoje (ten pat: 112). Tokia pozicija dominavo ano laiko menininkų kartos (tiek jaunų dėstytojų Alfonso Binkio, Vytauto Janulionio, tiek ir jų mokinių Artūro Rimkevičiaus, Valmanto Gutausko ir kitų) raiškoje. Tad

grįžtant prie S. Grabliauskaitės kūrybos pradžios ir žvelgiant į tuometinius jos darbus, juos taip pat galime priskirti minėtai tendencijai: kūriniams dažniausiai buvo būdingos lakoniškos, geometrinės formos, modernistinė (konstruktyvistinė, pop meno) formos samprata. Kompozicijos, įgyvendintos pasitelkiant karšto ir šalto stiklo apdirbimo procedūras, priminė dekoratyvius akcentus (Simanaitienė 1996: 144). Šie bruožai geriausiai matyti estetiškuose skulptūriniuose objektuose „Kristalizacija“ (2000), „Mano žaislai“ (1999). Pastarajame ansamblyje dailininkė žaislingai interpretavo moters kvėpalų indelių formas. Geometrinėje stiklo daiktų grupėje išryškėjo stiklo plastikos skaidrumas, blizgesys, optiniai lūžiai, subtilūs spalviniai deriniai.

VIZUALIOSIOS STIKLO PAVEIKSLŲ IŠTARMĖS

XXI a. pačioje pradžioje S. Grabliauskaitė pradėjo kurti stiklo plokščių ciklus. Pirmosiose iš jų atsispindėjo plati praeities meno įtakų ir transformacijų skalė. Čia tarsi atgimė gyvūnų motyvus menantys akmens amžiaus vaizdiniai, metalo inkluzais į stiklą įsirėžę delnoženkliai, baltiškieji ar krikščioniškieji simboliai. Pirmykščio meno elementai aiškiai matėsi stiklo plokščių cikle „Medžioklės ženklai“ (2002), kuris vizualiai priminė senųjų šamanų urvuose paliktus arba ant ištemptos odos atvaizduotus žvėrių piešinius, grafinius ženklus. Visus šio ciklo kūrinius siejo gamtinių rusvų spalvų gama, pasikartojantys tų pačių gyvūnų (ožkų, šunų, antilopių)

motyvai. „Medžioklės ženklai“ prisodrinti gyvūnų gyvybingumo, ornamentų piešinio žaismingumo. Jų komponavimo ritmika, simetriškas ar frizinis išdėstymas taip pat asocijavosi su pirmykščio žmogaus menine raiška. Panašia specifika pasižymėjo ir tuo pačiu laikotarpiu sukurtas pilkšvos koloristikos „Delnoženklių“ (2005) ciklas. Jį sudarančiose plokštėse žvėries motyvą keitė žmogaus ranka, kurios vaizdinį stikle galėjome palyginti su senovės laikų menininko, savo delną įamžinusio uoloje, atspaudu. Paveiksluose įkomponuoti kryželių ar augalų raštai darbams suteikė dekoratyvumo ir praturtino semantiškai. Toliau stiklo plokščių kryptį pratęsė „Angelių

S. GRABLIAUSKAITĖ. Stiklo plokštė iš ciklo *Medžioklės ženklai*. 2002

ženklų“ (2005) serija, ypatinga savo krikščioniškąja tematika ir spalviniu sprendimu: tamsių spalvų fone pavaizduoti sidabriniai angelų kūnai ir juodai balkšva fono koloristika skleidė rimtį, dramatiškumą, sakralumą.

Aptariamuose kūriniuose autorė pasitelkė metalo inkluzus, sidabro foliją. Tai nebuvo atsitiktinumai. Jau XX a. pabaigoje lietuvių menininkai stiklą pradėjo derinti su kitomis medžiagomis – metalu, akmeniu, plastikumu. Kurdami arba eksplo-

nuodami darbus įvairius derinius eksploatuoti ėmėsi dailininkai Remigijus Kriukas, Vygantas Paulauskas, Arūnas Daugėla. Jie puikiai išmanė tiek paties stiklo, tiek ir kitų medžiagų, padedančių smarkiai praplėsti kūrinio raiškos lauką, savybes. Ši tendencija skleidėsi ir S. Grabliauskaitės kūryboje, beje, ji plėtojama iki šių dienų.

Ilgainiui autorės plokštėse vis didesnę reikšmę įgijo spalvingo stiklo raiška tapdama pagrindine ekspresyvaus arba abstraktaus meninio vaizdo, romantiškų

ar dinamiškų įtaigų kūrėja. Iš šios pakraipos darbų savo ryškiaspalviu koloritu ypač išsiskyrė stiklo plokščių ciklas „Gyvenimo kaukės“ (2005). Čia autorė interpretavo veido motyvą, paveikslams suteikė intriguojančius pavadinimus: „Karalius-rokeris“, „Barabas plėšikas“, „Interviu dviem“, „Džokeris“. Dėl plastiško stiklo sulydymo šie personažai atrodė įvairiai: vieni veidai buvo vaizduojami konkrečiau, kiti beveik abstrakčiai, tik kaip siluetų ar formos visuma. Plokštės sukurtos spalvoto stiklo moliravimo technika, tad jų mozaikiniuose sąlyčiuose išliko daug atsitiktinumo, estetiškai tapybiško faktoriaus. Kūrinių spalvų paletėje dominavusios geltona, ruda, ryškiai oranžinė darbams suteikė netikėtumo, sodrumo, gyvybingumo. Spalvoto stiklo gabalų susiliejimas čia sukūrė žaismingą ir paslaptinę nuotaiką, primenančią Rokoko epochą, senuosius miestų karnavalus, siautulį ir šėlsmą, neatsie-

jimą nuo žmonių troškimų. „Gyvenimo kaukėse“ atsiskleidusi stiklo sulydymo specifika ir spalvingumas buvo pratęsti keliose plakečių serijose, vaizduojančiose gamtos reiškinių (grybų, paukščių, debesų) temas. Iš jų norėtusi išskirti ciklą „Tulpės naktyje“ (2009), kuriame matome abstrahuotų, apibendrintų gėlių tapybinę viziją. Žvelgdami į visus šiuos stiklo paveikslus galime prisiminti ir XIX a. pabaigos meno kryptį – secesiją (Kirkham, Weber 2013: 434–435). Tuo laikotarpiu žymiųjų stiklininkų Emile'o Galle, Luiso C. Tiffany, brolių Daumų ir kitų, plastiškai interpretavusių gamtos formas, dėka ypač išradingai skleidėsi kūryba iš spalvoto stiklo (Langley 1995: 55). (Beje, su secesija S. Grabliauskaitės plokštės sieja ir tai, kad menininkės stiklo kūrinių spalvingumas, tekstūra kartais primena ir kitokį medžiagiškumą, pavyzdžiui, prabangius akmenis, gausiai naudotus šios krypties darbuose.)

ŽMOGAUS FIGŪROS FRAGMENTAVIMAS IR REIKŠMĖS STIKLO SKULPTŪROSE

S. Grabliauskaitė kūrė ne tik plokštes, bet ir stiklo skulptūras, dominančias siužetiškumu, savitomis istorijomis. Menininkė daugiausia vaizdavo žmogaus figūrą ar atskiras kūno dalis (vyrų ir moterų torsus, galvas, rankų atliejas). Tapybinėse plokštėse dailininkė daugiausia rėmėsi abstrakčiu meniniu vaizdu, o dauguma jos skulptūrų išsiskyrė ypatingu realistiškumu, netgi natūralizmu. Tokiai kategorijai pirmiausia galėtume priskirti „Miegančiųjų laike“, „Menininkų portretų“ ir „Baltų veidų“ serijas. Jų atsiradimas susijęs su vieno plenero me-

tu autorės atliktu išradingu performansu, kai ji sumanė padaryti savo draugų ir kolegų veidų gipsinius atspaudus ir vėliau juos panaudojo stiklo skulptūrose. Šį procesą menininkė komentavo taip: „specialų gipso mišinį ant veido užtekdavo palaikyti mažiau nei porą minučių ir aš jau turėdavau kaukės negatyvą. Toliau kaukė buvo atliejama iš prie stiklo nekimbančios medžiagos ir į ją klampinamas stiklas, kuriame sustingdavo žmogaus atvaizdas, išryškėdavo jo bruožai“ (Milkova 2010). Stikle įamžinti portretai skulptūrose įgavo kitokią nei realybėje

S. GRABLIAUSKAITĖ. Stiklo skulptūros iš ciklo *Balti veidai*. 2011

išraišką, demonstravo netikėtą veido mimiką, atskleidė tokius asmenybinius bruožus, kurių žmonės nesitikėjo turį. Šią stiklo skulptūrų seriją autorė tęsė kelerius metus. Taip radosi „Menininkų portretų“ ir „Baltų veidų“ ciklai.

Paklausta, kodėl sumanė kurti minėtas skulptūras, kaip pasirinko draugus ir kolegas veidų atliejoms, dailininkė aiškino: „Portretai ir rankos išreiškia tikrąją žmogaus asmenybę, atskleidžia ne tik išorinį įvaizdį, bet ir žmogaus sielą. Sakoma, kad vieni žmonės fotogeniški, kiti ne, o aš sakau, kad žmonės yra atviri arba neatviri. Personažus rinkausi panašiai, kaip Rodenas savo pozuotojus: išskirtinių veidų, siluetų, bruožų...“ (Ižganaitytė 2016). Visas šias skulptūras sieja kūrybinis ir technologinis procesas, bet skiria kitokie koloristiniai sprendimai. Joms daryti pasirinktas įvairialypis

stiklas: skaidrus, tamsus, gilių atspalvių, taip pat ir mozaikinis. Šie variantai praplėtė portretų charakteristikas: papildė skulptūrų emocinį lauką, suteikė dramatiškumo, vizualaus išraiškingumo ar estetinio dekoratyvumo.

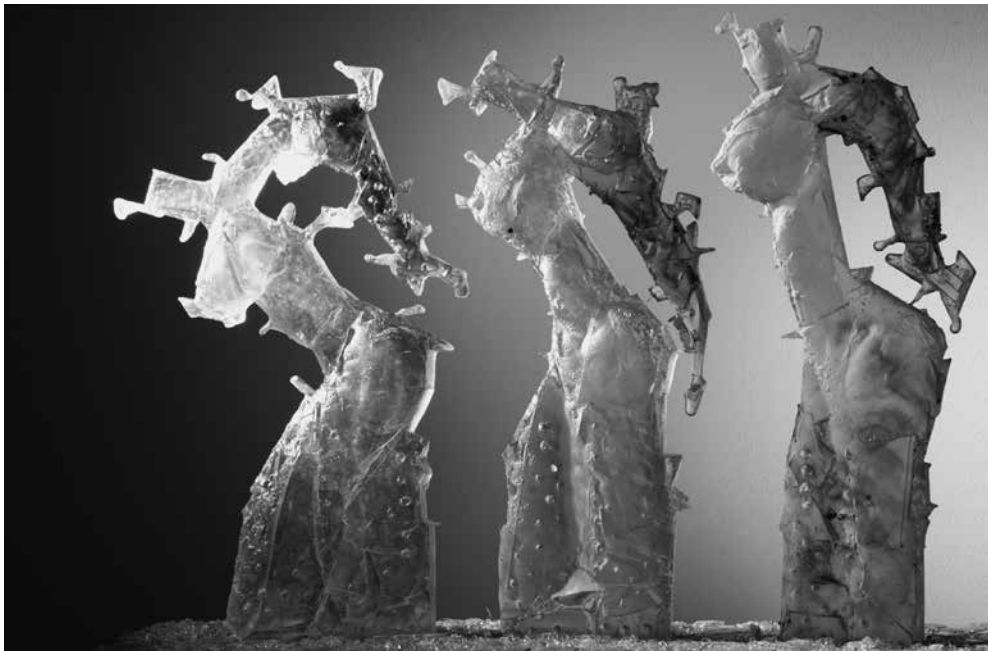
Dar vieną – „Rankų“ – motyvą S. Grabliauskaitė taip pat atrado gana seniai. 2008 m. buvo sukurtos pirmosios rankų atliejos⁵. Pastaraisiais metais menininkė šią temą plėtojo itin intensyviai, eksperimentavo įamžindama savo, dailininkų, draugų, motinos rankas. Visoms „Rankų“ skulptūroms būdingi kontrastai. Viename kūrinyje dominavo grubumas, šiurkšti stiklo tekstūra, primenanti gamtoje rastą akmens luitą, su jame išryškėjančiu rankų siluetu. Kiti darbai buvo kur kas grakštesni, išbaigti, hiperrealistiniai, perteikti su visomis juose esančiomis delno raukšlėmis. Suglaustose ar ištiestose

rankose atsiskleidė švelnumas, jautrumas, gebėjimas padėti, duoti ir imti.

Pakeliui į XXI a. antrąjį dešimtmetį dailininkė susidomėjo moters tema, kurią plėtoti ėmėsi skulptūriniuose stiklo reliefuose. Žiūrovas galėjo pamatyti įvairias siužetines šios temos versijas. Igyvendinti moterų – angelų vaizdiniai, geometriškų, kubistinių formų moterų aktai, atlikti plastiški moterų ir vyrų torsai, išlakios merginų figūrėlės, sukurta tarsi nematomą naštą nešančių, pasilenkusių moterų grupė. Visuose šiuose darbuose siekta atskleisti moterų prigimtį, vaidmenis, lūkesčius, svajones, santykius su priešinga lytimi (Joker Johnsen 2012: 180). Skulptūrose atspindėti skirtingi moters bruožai: stiprybė, seksualumas, kartais vienatvė, pažeidžiamumas, perteikti įvairialypiai moterų vaizdiniai pavidalai. Tiesa, moterų skulptūros dažniausiai ne-

S. GRABLIAUSKAITĖ. Stiklo skulptūra *Bendravimas*. 2013

S. GRABLIAUSKAITĖ. Stiklo skulptūros *Angelių atspindžiai*. 2009

buvo realios. Jas traktuoti galėjome kaip įvaizdžius, o stiklo medžiagiškumas, išreiškštas per skaidrumo – spalvos, bliz-

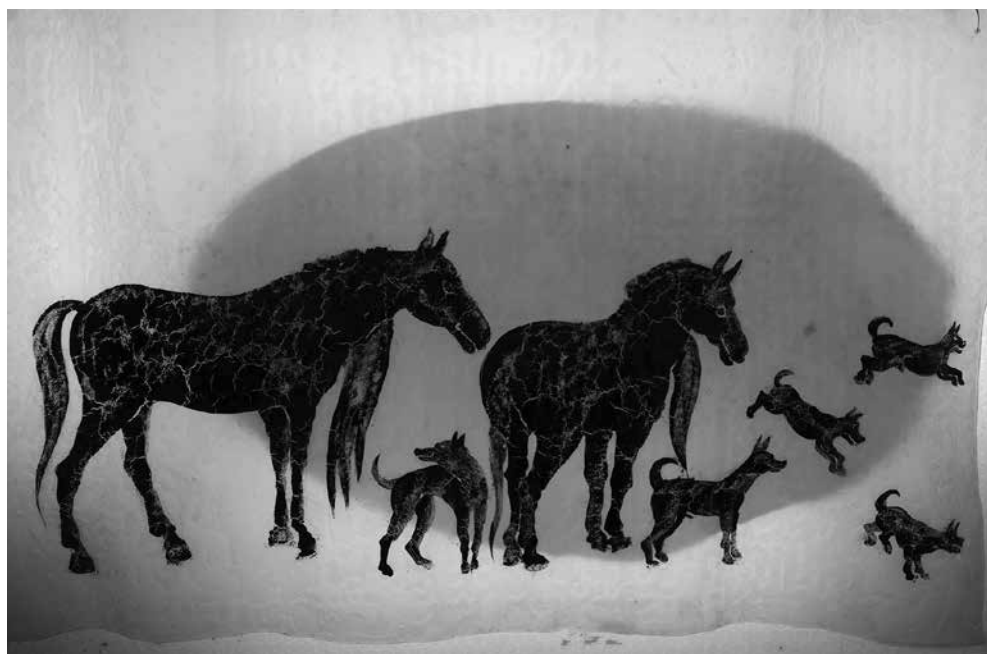
gumo – matiškumo, glotnumo – rupumo dermes ir priešpriešas, čia dar labiau talkino asociacijų ir apibendrinimų sklaidai.

ŽIRGO TEMOS INTERPRETACIJOS

Iš visos menininkės kūrybos išsiskiria dar vienas nuosekliai plėtojamas naratyvas – artimų žmogaus bičiulių ir palydovų – šuns ir žirgo – bendrystės istorijos. Minėtais gyvūnais dailininkė domisi jau keleri metai, fotografuoja juos, turi sukaupusi meno kūrinių su jų atvaizdais. Šią temą S. Grabliauskaitė grindžia prisimindama Simono Daukanto knygą *Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių*. Joje buvo rašoma, kad mūsų protėviai, traukdami į karą, turėjo du pagrindinius tarnus – šunį ir žirgą. Žirgų studijų šaltiniu menininkei yra tapusi ir istorinė XVII a. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ba-

joro Kristupo Manvydo Dorohostaiskio knyga *Hipika*. Tai pirmasis žirgininkystės vadovėlis ne tik Lietuvoje, bet ir visoje Rytų Europoje, išspausdintas Krokuvoje. Menininkė sako, kad meilė žirgams atkeliavo ne tik iš šio gyvūno vertinimo tautoje ir liaudies mene, bet ir iš jos pačios šeimos tradicijos: žirgais žavėjosi dailininkės senelis (Striogaitė 2014).

Žirgo ir šuns draugystės temą dailininkės kūryboje taikliausiai atspindi du stiklo plokščių ciklai. Pirmame pristatomi paveikslai su daugybe nutapytų arklių. Antrame regime žirgus, bendraujančius su prie jų besisukinėjančiais šu-

S. GRABLIAUSKAITĖ. *Laukimas*. Stiklo plokštė iš serijos *Apie žirgus*. 2015

nimis. Čia vaizduojami ir kresni žemaitukai, ir grakštūs išlakūs trakėnai, ir mažieji poniukai. Menininkė atskleidžia jų charakterį, amžių, fizinių būvį, laikyseeną, demonstruoja linksmą jaunųjų žirgų laigymą, subrendusių poilsį ar nuovargį. Plokštėse pavaizduoti arkliai nepaprastai skirtingi. Vieni – akivaizdžiai energingi, plevėsuojančiais karčiais ir visu kūnu šokantys jausmų šokį, kiti – laisvai šuoliuojantys neaprėpiamoje erdvėje, tretai – pavargę, nuleidę galvas ir ramiai rupšnojantys nematomą žolę. Žirgai, regis, semiasi jėgų iš gamtos ir iš pačių savęs, iš bendravimo su aplink besisukinėjančiais šunimis, kurių buvimas greta skleidžia žaismingumo atmosferą, perteikia laukimo, būsimos medžioklės ar bendravimo su žmogumi nuojautą. Tapyba ant stiklo šiame cikle lengva, šiek tiek eskiziška, vietomis tarsi neišbaigta, padedan-

ti išgauti įvairius nuotaikų niuansus. Vis dėlto tam tikruose vaizdiniuose piešinys įgyja daugiau preciziškumo, kuris sustiprina siluetą, figūrų detales, pabrėžia materialumą, fizines gyvūnų savybes (oda, kailio šiurkštumą). Kai kurie žirgų ar šunų atvaizdai ypač išryškinami juoda pigmento spalva, o kartais piešinys, sukurtas ant faktūrinės, gumbuotos plokštės pagrindo, praranda akademiškumą, nes stiklo faktūra, tekstūra, blizgesys dematerializuoja gyvūnus, vaizdams suteikia laikinumą, meniškumo pojūtį (Simanaitienė 2015). Tokį išspūdį palieka ir žirgų vaizdavimas derinyje su menininkės pamėgtu motyvu – rankomis, šiuo atveju primenančiomis kūrybos simbolio Pegaso išskleistus sparnus. Rankos–sparnai, įkomponuoti ties žirgų nugara, „pakylėja“ žiūrovo žvilgsnį, poetizuoja meninį vaizdą.

PASTARŲJŲ METŲ EKSPERIMENTAI IR DAILININKĖS PARODŲ SPECIFIKA

Paskutiniai S. Grabliauskaitės darbai demonstruoja siužetinį posūkį menininkės kūryboje. Neseniai ji susidomėjo istorine, kultūrinės atminties tema. Pirmausia sukūrė plokščių ciklą, kuriame pavaizdavo savo senelį, buvusį tremtinį Praną Starkevičių. Šiame cikle, pavadiname „Mylėjau laisvę kaip Lietuvą“ (2018), dailininkė panaudojo iki šiol jos kūrybai nelabai būdingą šilkografijos techniką. Tad darbas įgijo fotorealistinį pobūdį, o jo tikroviškumą papildė ir dokumentai (tremties bylos formuliaras, prašymas tapti savanoriu, Vyties kryžiaus kavalieriaus apdovanojimas, laišakai ir kt.), susiję su senelio asmenybe, sepijos principu įkomponuoti kūrinėje.

2018–2019 m. dailininkė ėmėsi interpretuoti istorinės architektūros motyvus: išgaudama aukštą skulptūrinį reljefą, stiklo plokštėse ji ne kartą atskleidė dekoratyvių senosios architektūros elementų, ornamentų grožį („Bazilikų fragmentų istorijos“, „Atminties fragmentai“).

Atskirai derėtų pakomentuoti S. Grabliauskaitės gausiai rengiamas personalines parodas. Menininkė kiekvieną parodą apgalvoja darbų derinimo, jų tarpusavio sąveikos požiūriu. Kūriniams vizualizuoti, stiklo medžiagai išryškinti visuomet pasitelkiamas efektingas apšvietimas, itin svarbus ir padedantis stiklo skaidrumo, spalvos ar vidinių sluoksnių švytėjimui perteikti. Anot pačios

dailininkės, „apšvietimas ypač gerai atspindi stiklo medžiagiškumą, padeda giliau suvokti kūrinių peršviečiamumo, erdviškumo, optikos galimybes. Neapšviestas kūrinys atrodo vienaip, o apšviestas gali neatpažįstamai pasikeisti.“⁶ Kintantis ir ryškus apšvietimas parodose praplečia vizualumo įtaigas, darbai įgyja instaliatyvumo, teatrališkumo bruožų. Autorės rengiamose ekspozicijose kartkartėmis derinami stiklo kūriniai ir fotografijos⁷. Demonstruodama kūrinius dailininkė mėgsta pasitelkti papildomas

medžiagas (akmenis, metalą, šieną, stiklo duženas), padedančias praplėsti stiklo kūrinių aplinką, įtaigiau perteikti sugalvotą istoriją. Ekspozicijų naratyvų suvokimui talkina ir išraiškingi parodų pavadinimai: „Stiklo logika“, „Myliu“, „Alsavimas savimi“, „Tau“, „Stiklo testas“, „Iššalusios spalvos“, „Matymai“ ir kt., padedantys žiūrovui suprasti autorės siūlomo vizualinio „teksto“ idėjas. Remdamasi panašiais principais dailininkė nuolatos organizuoja ir savo studentų kūrinių parodas (Simanaitienė 2018: 139).

IŠVADOS

S. Grabliauskaitės ankstyvosios kūrybos darbams buvo aktualios XX a. pabaigos Lietuvos stiklo raidos tendencijos. Kūriniai pasižymėjo geometriškais, apibendrintomis formomis, daugiausia kurti stiklo objektai, žymėję kelią iš taikomojo meno į vaizduojamąją raišką⁸. Dailininkė kūrė iš bespalvio, skaidraus, bet optiškai itin paveikaus stiklo. Ilgainiui menininkės kūrinių formos plastiškėjo, sudėtingėjo jų kompozicijos, keitėsi medžiagiškumo samprata. Monochrominius, rusvai tonuotus stiklo kūrinius keitė aktyvaus kolorito darbai, o įgyvendinusi vieną kitą ryškiaspalvių darbų ciklą, dailininkė vėl pasiilgdavo stiklo medžiagos taurumo, saikingumo, skaidrumo ir optikos.

Taikydama įvairias karšto ir šalto stiklo apdirbimo technikas (liejimą į formą, sulydymą, sukepinimą, šlifavimo, poliravimo, vitražo techniką), dailininkė sukūrė įvairių formų bei rūšių (plokštės, skulptūros, instaliacijos) parodinius stiklo darbus, skirtingai atskleidžiančius spalvos, formos ar linijos prioritetus ir demonstruojančius technologijų ir stiklo

medžiagos galimybių išmanymą. Derinant stiklą su kitomis tvariomis ar greitai nykstančiomis medžiagomis surengtos unikalios autorinės ekspozicijos. Šis bruožas, kaip ir polinkis kurti ciklais, neabejotinai išskyrė menininkės raišką iš kitų stiklo dailininkų tarpo. S. Grabliauskaitės ciklą plėtotė vertinga tuo, jog leido autorėi nuosekliai atskleisti norimas temas, subrandinti ir įprasminti kūrinių medžiaginius-techninius sprendimus. Menininkė puikiai įvaldė plokščią ir skulptūrinę formą, kuri ypač gerai atsiskleidė liejant realistinio pobūdžio darbus. S. Grabliauskaitės stiklo kūrinių simbolika bei tematika labai glaudžiai siejosi su asmeniniais potyriais, susidomėjimais, dvasiniais išgyvenimais. Ryškiausiai plėtotos laiko tėkmės, gamtos, gyvūnų, žmogaus analizės temos. Menininkės darbams būdingi ir įvairių laikotarpių kultūrų (krikščionybės, senovės epochų, secesijos ir kt.) simboliai, asociacijos ir stilistiniai atgarsiai, kurių sintezė atskleidė autorės pasaulėžiūros ir kūrybos kultūrologinį pagrįstumą.

Literatūra

1. Draugelienė Dalia (sud.). 2003. *Kauno dailininkai. Pėdsakai laike: albumas*. Kaunas: Kauno dailininkų paramos fondas.
2. Išganaitytė Kristina. 2016. Sigita Grabliauskaitė: „Stiklo kūryba – tai mano dienoraštis...“, <*Bernardinai.lt* 03 08. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2016-03-08-sigita-grabliauskaite-stiklo-kuryba-tai-mano-dienorastis/141594> [žiūrėta 2019 02 19].
3. Joker Johnsen Susanne (ed.). 2012. *European Glass Context 2012: catalogue*. Denmark: Bornholms Kunstmuseum.
4. Kirkham Pat, Weber Susan. 2013. *History of Design: Decorative Arts and Material Culture 1400–2000*. New York: Bard Graduate Center, 2013.
5. Langley Robin (ed.). 1995. *The Arts and Crafts Movement*. New Jersey: Chartwell Books.
6. Milkova Vaida. 2010. Parodoje – iš stiklo išlieti menininkų veido atspaudai, *Diena.lt* 09 02. <<http://www.diena.lt/naujienos/laisvalaikis-ir-kultura/zvaigzdes-ir-pramogos/parodoje-stiklo-islieti-menininku-veido-atspaudai-600112> [žiūrėta 2019 02 02]
7. Simanaitienė Raimonda. 1996. Taikomoji dailė ir dizainas. Sigita Grabliauskaitė. *Kauno menininkai*. 144–145. Kaunas: Kauno meno fondas.
8. Simanaitienė Raimonda. 2015. Stikle sustingę gamtos vaikų šuoliai. *Diena.lt* 06 06. <http://www.diena.lt/naujienos/kaunas/menas-ir-pramogos/stikle-sustinge-gamtos-vaiku-suoliai-694454> [žiūrėta 2019 02 21].
9. Simanaitienė Raimonda. 2018. *A Century of Professional Lithuanian Glass Art*. Berlin: Scholars' Press.
10. Striogaitė Enrika. 2014. Sigitos Grabliauskaitės stiklinis žirgynas. *Bernardinai.lt* 03 04. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2014-03-04-sigitos-grabliauskaite-stiklinis-zirgynas/114694> [žiūrėta 2019 01 30].

Nuorodos

- ¹ Pasikeitus organizacijos pavadinimui, dabar – Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas.
- ² Iš pokalbio su dailininke. 2019 02 21. Kaunas.
- ³ Ten pat.
- ⁴ Aukštosios meninio stiklo studijos (kaip atskira specialybė) Lietuvoje nuosekliai buvo įsteigtos tik 1979 m., tad pirmieji stiklo dailininkai jas baigė 1985 m. ir tik XX a. devintojo dešimtmečio antroje pusėje šios srities absolventai pradėjo aktyviau kurti ir dalyvauti tuometinėse taikomojo meno parodose.
- ⁵ Grafiniu būdu išreikštas rankų motyvas buvo panaudotas dar „Delnoženkluose“ (2005).
- ⁶ Iš pokalbio su dailininke. 2019 02 21, Kaunas.
- ⁷ Vienoje iš personalinių parodų demonstruotos fotografijos netgi atskleidė stiklo kūrinio kūrimo procesą, o tai dažnam žiūrovui yra ne iki galo suvokiama procedūra.
- ⁸ Taikomosios paskirties darbų menininkės kūryboje pasitaiko ir šiandien. Tiesa, jie dažniausiai yra užsakomojo pobūdžio. Čia derėtų paminėti pastaraisiais metais dailininkės sukurtus prizus, kuriais buvo apdovanoti žymūs Lietuvos žmonės. Tarkime, 2018 m. Parodų ir kongresų rūmuose „Litexpo“ Vilniuje vyko iniciatyva „Idėja Lietuvai“, kur konferencijos metu apdovanotiesiems buvo įteikti autoriniai S. Grabliauskaitės meno kūriniai – ažuolo lapo vardiniai prizai. Tais pačiais metais MO muziejuje vykusiame „Autorių vakare“ už išskirtiniausius pastarųjų metų tekstus įteikti specialūs DELFI „Titanų“ apdovanojimai ir autorinės S. Grabliauskaitės sukurtos skulptūrėlės.